

Nr 134.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet; given Stockholms slott den 1 mars 1946.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Förslag
till
Lag
angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord
å landet.

Härigenom förordnas *dels* att 8 och 9 §§ i 21 kap. lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet skola upphöra att gälla, *dels* att 6 § i 2 kap. samt 1, 2, 4, 5, 10, 12—14, 23, 29—31, 36—39, 43 och 53 §§ ävensom avdelningarna H och I i 21 kap. samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att den under avdelning K i sistnämnda kapitel upptagna 68 § skall erhålla nummer 66.¹

2 kap.

6 §.

För varje — — — en röst.

God man, som avgått, må, om han alltjämt är valbar eller upphört att vara valbar endast på grund av sin ålder, fortfarande tjänstgöra vid förrättning, varmed han förut såsom god man tagit befattning.

21 kap.

1 §.

Första domstol — — — varje domsaga.

Där till — — — jorden ligger.

Angående domstol i jorddelningsmål och rättegången i sådant mål gälle i allt, varom ej i denna lag eller annan lag eller författning är särskilt stadgat, vad i fråga om allmän domstol är föreskrivet, där det är tillämpligt.

Om Konungens befallningshavandes och överlantmätares befattning med vissa avstyckningsmål är nedan i detta kapitel stadgat.

2 §.

Ägodelningsrätt består — — — tre ägodelningsnämndemän.

Ordinarie domaren — — — nyss nämnts.

Ägodelningsnämndemännen, som böra vara allmänt betrodda, i lanthushållning kunniga och med ortens förhållanden väl förtrogna män, skola vara valbara till nämndemansbefattning vid häradsrätt i domsagan samt ej hava uppnått sextiofem års ålder; dock må den, som uppnått nämnda ålder, tjänstgöra i mål, varmed han förut såsom ägodelningsnämndeman tagit befattning.

¹ Senaste lydelse se beträffande 10 § SFS 1938: 163, beträffande 12 § 1945: 74, beträffande 23 § 1935: 236, beträffande 36 § 1942: 396, beträffande 38 § 1935: 236, beträffande 43 § 1937: 164, beträffande 53 § samt avdelningarna H och I 1935: 236 samt beträffande 68 § 1937: 164.

4 §.

Vid val — — — skilje lotten.

Klagan över valet föres genom besvär enligt 52 kap. rättegångsbalken. Över hovrättens beslut må klagan ej föras.

Om valets — — — jämväl denne.

5 §.

Finner ägodelningsdomaren — — — nytt val.

Vad i rättegångsbalken är stadgat om skyldighet att åtaga sig uppdrag som nämndeman och att kvarstå i uppdraget så ock att efter avgång fortfarande tjänstgöra äge motsvarande tillämpning beträffande uppdrag som ägodelningsnämndeman.

10 §.

Angående sammanträde — — — till sammanträdet.

I besvärsmål — — — inom kommunen.

Vad i andra stycket föreskrivits har icke avseende å stämningssak; om kallelser å parter i sådant mål gälle vad i rättegångsbalken är stadgat angående tvistemål.

Varder å ägodelningsrätts sammanträde mål uppskjutet till senare sammanträde och har tid och ställe för detta omedelbart tillkännagivits, skall vad i första och andra styckena föreskrivits icke äga tillämpning.

Vad ovan stadgats gälle i tillämpliga delar, då sakägare skola kallas till sammanträde inför ägodelningsdomaren; dock erfordras ej kungörelse, som avses i första stycket.

Finnes vite eller annat äventyr böra föreläggas sakägare för utevaro från sammanträde inför ägodelningsrätten eller ägodelningsdomaren, må föreläggandet ej tillkännagivas sådan sakägare i den i andra stycket föreskrivna ordning, utan skall delgivning därav med honom äga rum.

12 §.

För resa till och från det ställe, där sammanträde med ägodelningsrätten eller inför ägodelningsdomaren äger rum, så ock för uppehållet därstädes njute ägodelningsdomaren ersättning av allmänna medel enligt gällande resereglemente. Ägodelningsnämndeman njute för tjänstgöring vid ägodelningsrätts sammanträde ersättning av allmänna medel enligt vad särskilt är stadgat. Ersättning som sägs i denna paragraf skall stanna å statsverket.

13 §.

Att biträda — — — vederbörande överlantmätare.

Överlantmätaren äger att för sin inställelse åtnjuta ersättning av allmänna medel enligt gällande resereglemente; kostnaden skall stanna å statsverket.

Ersättning till annan sakkunnig så ock ersättning eller kostnad i annat fall för bevisning, varom ägodelningsdomaren eller ägodelningsrätten självmant föranstaltar, skall gäldas av sakägarna. Det åligger klaganden eller, där klagandena äro flera, dessa en för alla och alla för en att förskjuta ersättning och kostnad, som nu nämnts.

14 §.

Där på grund av stadgande i denna lag handling skall ingivas till domstol i jorddelningsmål eller ägodelningsdomaren, må den i stället på vederbörande parts eget äventyr inlämnas genom bud eller i betalt brev insändas med posten. Handling, som sålunda inkommer, skall anses ingiven av den, som undertecknat handlingen. Handlingen skall anses inkommen, då den avlämnats till domstolen eller ägodelningsdomaren eller till domstolens kansli.

23 §.

Mot beslut eller åtgärd under jorddelningsförrättning, som i denna lag avses, i andra fall, än nu är sagt, må, såvitt ej annat följer av bestämmelserna i 66 §, talan föras genom besvär, som, ställda till ägodelningsrätten, skola ingivas till ägodelningsdomaren inom trettio dagar från den dag, då den förrättning, under vilken beslutet meddelats eller åtgärden vidtagits, blivit avslutad.

Under jorddelningsförrättning — — — blivit fastställt.

29 §.

Finner ägodelningsdomaren — — — talan däremot.

Avse besvär — — — över besvären.

Föreligger ej sådant fall som ovan i denna paragraf sägs och erfordras för att målet vid ägodelningsrättens sammanträde skall kunna slutföras i ett sammanhang, att yttrande inhämtas av annan sakkunnig än överlantmätaren, skriftligt bevis företes, särskilt sammanträde med sakägarna för målets beredande hålles eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall ägodelningsdomaren utan dröjsmål meddela beslut därom.

Efter det erforderliga förberedande åtgärder vidtagits, utsätte ägodelningsdomaren, så snart lämpligen kan ske, tid och ställe för målets handläggning vid huvudförhandling inför ägodelningsrätten.

30 §.

Sedan kungörelse — — — förrättningslantmätarens utevarö.

I stämningssmål gälle om föreläggande för part och parts utevarö vad i rättegångsbalken är stadgat angående sak, varom förlikning ej är tillåten.

31 §.

Vid huvudförhandlingens början bör ägodelningsdomaren kort redogöra för saken och de yrkanden, som framställts i målet. För utredning av fråga av teknisk beskaffenhet äge part åberopa av honom ingiven skrift. Redogörelse skall lämnas för skriftens innehåll.

Finnes uppskov med förhandlingarna av nöden, skall besked om tiden och stället för nytt sammanträde meddelas innan ägodelningsrätten åtskiljes eller ock senare tillkännagivas i den ordning, som i 10 § är föreskriven.

Vid uppskjuten huvudförhandling skall målet företagas i det skick, vari det förelåg vid den tidigare handläggningens slut. Hava de ledamöter, som vid det senare sammanträdet sitta i domstolen, ej övervarit den tidigare

handläggningen, skall dock målet upptagas till ny huvudförhandling; i den mån det kan antagas vara utan betydelse eller skulle medföra oskäligen kostnad eller synnerlig olägenhet, erfordras ej att bevis, som upptagits vid tidigare sammanträde, ånyo upptages.

Utslag eller beslut i jorddelningsmål skall grundas å vad vid syn eller annan förhandling förekommit och handlingarna i övrigt innehålla.

36 §.

Ägodelningsdomaren skall föranstalta därom att anteckning om sådant till ägodelningsrätten inkommet jorddelningsmål, som avses i 15 § under 5, 6 och 7 samt i 16 § första stycket, å nästa inskrivningsdag verkställas i fastighets- eller lagfartsboken.

Ägodelningsdomaren skall — — — av Konungen.

37 §.

Yppas vid överläggning i ägodelningsrätt skiljaktiga meningar, vare lag som i rättegångsbalken stadgas beträffande domstol, där allenast lagfarna ledamöter hava säte i rätten.

Vid omröstning — — — mening först.

38 §.

Utskrift av ägodelningsrättens eller ägodelningsdomarens utslag samt, där så finnes nödigt, av protokoll i målet eller vissa delar därav skall tillställas förrättningslantmätaren.

Har ägodelningsdomaren eller ägodelningsrätten meddelat fastställelse å jorddelningsförrättning inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, skall byggnadsnämnden utan dröjsmål underättas om beslutet.

39 §.

Handläggning, som ej avser huvudförhandling eller syn på stället, må företagas av ägodelningsdomaren.

43 §.

Hava besvär icke inom stadgad tid anförts mot avslutad jorddelningsförrättning, varom ovan sägs, överlämne överlantmätaren, där ej stadgandena i tredje stycket av denna paragraf eller i 66 § annat föranleda, handlingarna till ägodelningsdomaren; bifoge ock eget yttrande ävensom den förklaring över gjorda anmärkningar, han må hava infordrat från förrättningslantmätaren. I fråga om yttrande, varom nu är sagt, gälle vad i 28 § andra stycket sägs.

Sedan handlingarna — — — stycket sägs.

Utgöres förrättningen — — — äga tillämpning.

53 §.

Där ej annat finnes stadgat, må talan mot ägodelningsrätts eller ägodelningsdomares beslut i jorddelningsmål fullföljas hos hovrätten.

Över hovrätts beslut i jorddelningsmål må, såvitt ej på grund av vad i 51 och 52 §§ eller eljest finnes stadgat vid hovrättens beslut skall förbliva, talan fullföljas i högsta domstolen.

H. Om förfarandet vid fullföljd av talan mot ägodelningsrätts och ägodelningsdomares beslut i jorddelningsmål.

54 §.

Talan mot ägodelningsrätts eller ägodelningsdomares utslag eller beslut i jorddelningsmål skall föras genom besvär.

Besvär mot ägodelningsrätts eller ägodelningsdomares utslag eller beslut skola ingivas till ägodelningsdomaren. I stället för den i 52 kap. 1 § rättegångsbalken föreskrivna tid av två veckor gälle en tid av fyra veckor.

Vid besvären skall fogas styrkt avskrift av besvärslagan jämte därtill hörande handlingar, vid äventyr att ägodelningsdomaren eljest, där delägare skall höras över besvären, låter på klagandens bekostnad verkställa avskrift därav. Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning i avseende å kartor eller andra ritningar, ej heller å handlingar av vidlyftigare beskaffenhet, såsom protokoll i rättegångsmål eller handlingar rörande laga skifte eller därmed jämförlig förrättning.

55 §.

Finnes besvärstalan ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den av ägodelningsdomaren avvisas. Om talan mot sådant beslut gälle vad i 54 § första och andra styckena är föreskrivet.

Avvisas ej besvärstalan efter vad i första stycket sägs, låte ägodelningsdomaren genast efter besvärstidens utgång översända avskrifterna av besvärshandlingarna till den delägare, som blivit utsedd att förvara förrättningshandlingarna, eller, om denne är klagande eller icke någon är utsedd att förvara förrättningshandlingarna eller hinder eljest möter, till annan delägare och förelägge genom kungörelse i kyrkan, på sätt i 3 kap. 1 § sägs, de icke klagande delägarna att inom fyra veckor från kungörandet till ägodelningsdomaren inkomma med sin till hovrätten ställda förklaring över besvären, vid påföljd att underlåtenhet därutinnan icke föranleder uppehåll med målets avgörande. Kungörelse, varom ovan sägs, skall innehålla uppgift å den person, till vilken avskrifterna blivit översända.

Vid de avskrifter, som sålunda översändas, foge ägodelningsdomaren skriftlig uppgift å de handlingar, varav på grund av stadgandet i 54 § tredje stycket andra punkten avskrift icke verkställts, ävensom underrättelse, att nämnda handlingar hållas tillgängliga hos ägodelningsdomaren.

56 §.

Yrkas i besvär, att ersättningsskyldighet eller skyldighet att utföra arbete på egen bekostnad skall åläggas förrättningslantmätaren, eller erfordras eljest förklaring av denne, skola besvärshandlingarna genom ägodelningsdo-

marens försorg tillställas honom med föreläggande att inom fyra veckor därefter med återställande av handlingarna avgiva förklaring, vid påföljd att, om förklaring ej inkommit inom föreskriven tid, det ej må föranleda uppehåll med målets avgörande.

57 §.

Då föreläggande att inkomma med förklaring blivit fullgjort eller därför utsatt tid tilländagått, skall ägodelningsdomaren till hovrätten insända besvär- och förklaringsinlagorna jämte därtill hörande handlingar ävensom, såvitt angår den fullföljda frågan, i huvudskrift eller styrkt avskrift, förrättningshandlingarna och ägodelningsrättens eller ägodelningsdomarens akt.

58 §.

I jorddelningsmål må hovrätten, där så finnes erforderligt, till biträde åt sig kalla överlantmätare; i fråga om ersättning åt honom skall vad i 13 § finnes stadgat äga motsvarande tillämpning. Erfordras för utredning av teknisk fråga undersökning å marken, må hovrätten uppdraga åt överlantmätare att ensam eller med biträde av två ägodelningsnämndemän verkställa sådan undersökning. Om underrättelse rörande tiden för undersökningen samt om ersättning åt ägodelningsnämndemännen gälle vad i 32 § finnes för där utsatt fall stadgat.

Bevis genom syn på stället må upptagas i hovrätten, allenast om synnerliga skäl därtill äro.

Hava parterna å ömse sidor begärt, att de skola höras i hovrätten, skall det äga rum, om förhöret ej uppenbarligen skulle vara utan betydelse.

59 §.

När hovrätten meddelat slutligt utslag i jorddelningsmål, skola ofördröjligen de av ägodelningsdomaren insända förrättningshandlingarna jämte ägodelningsrättens eller ägodelningsdomarens akt samt akten i hovrätten översändas till ägodelningsdomaren. Därjämte skall en avskrift av utslaget tillställas förrättningslantmätaren.

Har hovrätten meddelat fastställelse å jorddelningsförrättning inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, skall underrättelse om beslutet utan dröjsmål meddelas byggnadsnämnden.

I. Om förfarandet vid fullföljd av talan mot hovrätts beslut i jorddelningsmål.**60 §.**

Talan mot hovrätts utslag eller beslut i jorddelningsmål skall föras genom besvär.

61 §.

Besvär mot hovrätts utslag eller beslut skola inom tid, som i 56 kap. 1 § rättegångsbalken sägs, ingivas till ägodelningsdomaren. Vad klaganden enligt 54 kap. 17 och 18 §§ samt 56 kap. 2 § rättegångsbalken har att iakttaga,

skall fullgöras hos ägodelningsdomaren, och skall vad i övrigt där sägs om hovrätt avse ägodelningsdomaren.

Vid besvären skola tillika fogas styrkta avskrifter av besvärslagan samt av de övriga inlagor och skriftliga bevis, som klaganden må ingiva, med undantag dock för kartor och andra ritningar samt handlingar av vidlyftigare beskaffenhet, såsom protokoll i rättegångsmål eller handlingar rörande laga skifte eller därmed jämförlig förrättning. Har klaganden underlåtit att ingiva avskrift, som enligt vad nu är stadgat skall fogas vid besvären, låte ägodelningsdomaren, där delägare skall höras över besvären, på klagandens bekostnad verkställa sådan avskrift.

62 §.

Hava särskilda besvär anförts över ett av hovrätten under rättegången meddelat beslut, skall ägodelningsdomaren därom genast underrätta hovrätten, genom vars försorg de handlingar i målet, vilka angå den genom beslutet avgjorda frågan, tillika med ägodelningsrättens eller ägodelningsdomarens protokoll samt avskrift av hovrättens protokoll och beslut skola över-sändas till ägodelningsdomaren.

63 §.

Finnes besvärstalan ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den av ägodelningsdomaren avvisas. Om talan mot sådant beslut äge vad i 60 § och 61 § första stycket är föreskrivet i fråga om hovrätts beslut motsvarande tillämpning.

Avvisas ej besvärstalan efter vad i första stycket sägs, skall ägodelningsdomaren snarast möjligt efter besvärstidens utgång över besvären infordra till högsta domstolen ställda förklaringar.

I fråga om infordrande av förklaringar skall vad i 55 och 56 §§ finnes stadgat äga motsvarande tillämpning.

64 §.

Då föreläggande att inkomma med förklaring blivit fullgjort eller därför utsatt tid tilländagått, skall ägodelningsdomaren till högsta domstolen in-sända besvär- och förklaringsinlagorna jämte därtill hörande handlingar ävensom, såvitt angår den fullföljda frågan, i huvudskrift eller styrkt avskrift, förrättningshandlingarna samt hovrättens och ägodelningsrättens eller ägodelningsdomarens akter.

65 §.

Vad i 58 § finnes stadgat skall äga motsvarande tillämpning i jorddelnings-mål, som dragits under högsta domstolens prövning.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 november 1945.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, hemställer att lagrådets utlåtande måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet genom utdrag av protokollet inhämtas över det av processlagberedningen i betänkande den 17 mars 1944 (SOU 1944: 9 och 10) framlagda förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.*

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemstäl-
lan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Sigrid Linders.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 17 december 1945.

N ä r v a r a n d e:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 7 november 1945 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 2 november 1945, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet Erik Söderlund.

Förslaget föranledde följande yttrande av lagrådet.

10 §.

Paragrafens första stycke, vilket innehåller bestämmelser om kungörelse angående sammanträde med ägodelningsrätt samt om kallelser å ägodelningsnämndemän, allmänt ombud och förrättningslantmätare, avser alla dylika sammanträden oavsett beskaffenheten av de mål, som skola förekomma. De i andra stycket givna reglerna om underrättelser till kända sakägare lära däremot, såsom i motiven framhållits, icke gälla stämningssmål. Samtliga dessa kallelseåtgärder skola vidtagas av ägodelningsdomaren. Vad angår de kallelser å parterna, som skola förekomma i stämningssmål, är avsett, att nya rättegångsbalkens regler skola tillämpas. Av 39 § i det remitterade förslaget, jämförd med nyssnämnda regler, torde följa, att det i allmänhet är ägodelningsdomaren, som har att ombesörja även dylika kallelser. Eftersom förevarande paragraf angiver de åtgärder för sakägares inkallande, som i andra mål ankomma på ägodelningsdomaren, kan frånvaron i samma paragraf av bestämmelser om ägodelningsdomarens skyldighet att utfärda kallelser i stämningssmål föranleda, att hans åliggande härutinnan förbises. Med hänsyn härtill bör i förevarande paragraf intagas en erinran, att om kallelser å parter i stämningssmål gäller vad i rättegångsbalken är stadgat angående tvistemål. För tydlighets skull torde även böra angivas, att föreskrifterna i andra stycket ej avse dylika mål.

Stadgandet i förevarande paragrafs tredje stycke har i förslaget bibehållits oförändrat. Enligt detta stadgande skall, då mål å ägodelningsrätts sammanträde uppskjutes till senare sammanträde och tiden för detta tillkännagivits i uppskovsbeslutet, vad i andra stycket föreskrivits om underrättelse till sakägare icke äga tillämpning. Däremot skola kungörelse om det senare sammanträdet och kallelser å ägodelningsnämndemännen m. fl. enligt första stycket utfärdas. Emellertid har i 31 § andra stycket i förslaget upptagits bestämmelse av innebörd, att då mål uppskjutes samt tid och ställe för det senare sammanträdet meddelas, innan domstolen åtskiljes, ej heller kallelse-åtgärder enligt 10 § första stycket skola vidtagas. Tvekan kan råda, hur den sålunda uppkomna motsättningen bör undanröjas. Övervägande skäl synas tala för att vid uppskov med förhandlingen kungörelse icke bör fordras. Kungörelsen har i sådant fall knappast den betydelse, att detta kallelseförfarande är påkallat. Krav på kungörelse skulle även — med hänsyn till att denna skall uppläsa sist fjorton dagar före sammanträdet — medföra den olägenheten, att det senare sammanträdet icke kan hållas inom den i 43 kap. 11 § nya rättegångsbalken angivna tiden av två veckor från den tidigare handläggningens avslutande. Däremot torde övriga i första stycket avsedda kallelser böra utfärdas. På grund av det anförda synes det nuvarande tredje stycket böra ändras på sådant sätt, att då mål uppskjutes till senare sammanträde samt tid och ställe för detta omedelbart tillkännagivits, vad i första och andra styckena föreskrivits om kungörelse och underrättelse till sakägare icke skall äga tillämpning.

12 §.

Det under denna paragraf upptagna stadgandet — vari ändring icke föreslagits — innefattar efter den lagändring, som genomförts under innevarande år, endast en erinran om att vissa ersättningar utgå till ägodelningsdomaren enligt gällande resereglemente och till ägodelningsnämndemännen enligt särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter. Under den nya rättegångsordningen bli dylika ersättningsfrågor regelmässigt behandlade i administrativ ordning. Med hänsyn härtill synes den i paragrafen meddelade hänvisningen icke vidare fylla någon uppgift, och det hemställs, att stadgandet får utgå.

Bifalles ej denna hemställan, bör paragrafen kompletteras att avse jämväl ersättning för kostnader i anledning av ägodelningsdomarens resa till och från det ställe, där särskilt sammanträde med sakägarna hålles efter vad i 13 § andra stycket stadgas.

Beaktas vad lagrådet nu anført, erfordras en motsvarande ändring i förslagets ingress.

13 §.

Finner ej ägodelningsdomaren uppenbart, att inkommet mål icke kan upptagas till prövning av ägodelningsrätten, skall han enligt gällande bestämmelser i regel, så snart lämpligen kan ske, utsätta tid och ort för målets handläggning vid ägodelningsrätten. I 10 § meddelas närmare föreskrifter

om kungörelse angående ägodelningsrättens sammanträde och om nödiga kallelser. Med stöd av 13 § har ägodelningsdomaren vidare att, där så finnes erforderligt, kalla vederbörande överlantmätare att biträda ägodelningsrätten samt, därest prövning av uppkommen fråga kräver särskild fackkunskap, som icke annorledes är tillgänglig för ägodelningsrätten, tillkalla i sådant ämne sakkunnig såsom biträde. Denna ordning har ej kunnat bibehållas i det remitterade förslaget. Nya rättegångsbalkens stadganden om förberedelse till huvudförhandling ha nämligen ansetts böra med vissa modifikationerna vinna tillämpning i jorddelningsmål, liksom föreslagits beträffande vattenmål. Sålunda äger enligt förslaget ägodelningsdomaren ej blott att tillkalla särskild sakkunnig utan även att vidtaga andra förberedande åtgärder, exempelvis införskaffa skriftligt bevis. I motiven har framhållits, att det särskilt i stämningmål vore lämpligt, att muntlig förberedelse äger rum. Syftet är tydligen, att målet skall så förberedas, att det kan vid ägodelningsrättens sammanträde slutföras i ett sammanhang. Processlagberedningen har också i motiven erinrat, att dessa förberedelseåtgärder uppenbart borde vara vidtagna, innan målet utsättes till huvudförhandling inför ägodelningsrätten. I överensstämmelse härmed har i 29 § tredje stycket föreslagits stadgande, som innebär, att om anledning att avvisa målet utan prövning ej uppenbarligen föreligger samt fråga ej heller är om klagan över att jäv mot förrättningsman ogillats, ägodelningsdomaren skall, sedan erforderliga åtgärder vidtagits för att målet om möjligt må kunna slutföras i ett sammanhang, så snart lämpligen kan ske, utsätta tid och ort för målets handläggning vid huvudförhandling inför ägodelningsrätten. Emellertid har bestämmelsen om målets förberedande behandling upptagits som ett andra stycke i 13 §, och den kommer därigenom att under rubriken »allmänna bestämmelser» följa strax efter föreskrifterna om utfärdande av kungörelse till ägodelningsrättens sammanträde och kallelser. Den placering, som nämnda stadgande sålunda erhållit, är ur systematisk synpunkt mindre tillfredsställande och kan dessutom, därest föreskriften i 29 § förbises, föranleda missförstånd angående rätta ordningen för de förberedande åtgärdernas vidtagande. Dessa olägenheter kunna undvikas genom att bestämmelsen om målets förberedande till huvudförhandling i stället får sin plats som ett särskilt stycke i 29 § efter andra stycket. Härigenom blir denna bestämmelse infogad i sitt naturliga sammanhang.

Av stadgandena i 1 § tredje stycket och 39 § torde framgå, att angående ägodelningsdomarens handläggning av förberedande åtgärder skall i tillämpliga delar gälla vad i nya rättegångsbalken är stadgat för motsvarande fall. Särskild erinran härom i förevarande bestämmelse synes därför vara obehöfvlig. Vad angår stadgandets utformning i övrigt är önskvärt, att överensstämmelse i den mån det är möjligt vinnes med motsvarande föreskrifter i nya rättegångsbalken och 11 kap. 43 § vattenlagen enligt den lydelse, som sistnämnda paragraf kan erhålla i anledning av beredningens förslag till ändring i vissa delar av vattenlagen. Upptages bestämmelsen som ett tredje stycke i 29 §, kan den förslagsvis erhålla den avfattningen, att om sådant

fall, som förut i denna paragraf sägs, ej föreligger och det för att målet vid ägodelningsrättens sammanträde skall kunna slutföras i ett sammanhang erfordras, att yttrande inhämtas av annan sakkunnig än överlantmätaren, skriftligt bevis företes, särskilt sammanträde med sakägarna för målets beredande hålles eller annan förberedande åtgärd vidtages, ägodelningsdomaren skall utan dröjsmål meddela beslut därom.

Förevarande paragrafs sista stycke innehåller i sin nu gällande lydelse, att ersättning till annat sakkunnigt biträde åt ägodelningsrätten än överlantmätaren skall bestämmas av ägodelningsrätten att gäldas av sakägarna samt att det åligger klaganden eller, där klagandena äro flera, dessa en för alla och alla för en att förskjuta den bestämda ersättningen. Olika meningar råda om innebörden av denna bestämmelse. Förarbetena till jorddelningslagen (se N. J. A. II 1926 s. 823—826) synas giva stöd för antagande, att bestämmelsen har till uppgift allenast att fastslå ordningen för ersättningens förskjutande samt att frågan, vilken av parterna i en uppkommen jorddelningstvist skall slutligt bära denna utgift, är att bedöma efter samma regler, som gälla beträffande andra rättegångskostnader i sådant mål.

I förslaget har nu ifrågavarande bestämmelse utvidgats att avse även ersättning eller kostnad i annat fall för bevisning, varom ägodelningsdomaren eller ägodelningsrätten självmant föranstaltar. Något sakligt skäl för denna ändring har icke anförts. Emellertid kan det ifrågasättas, huruvida tillräcklig anledning föreligger att över huvud uppställa särskilda regler om gäldande av kostnader för bevisning, som avses i förevarande stycke. Enligt förslaget kommer sakkunnig, som tillkallas i jorddelningsmål — därest fråga ej är om överlantmätaren — att intaga en i viss mån annan ställning än enligt gällande rätt. Beträffande sådan sakkunnig skola tillämpas de regler, som enligt nya rättegångsbalken gälla i fråga om sakkunniga i allmänhet. Han blir sålunda icke längre ett biträde åt rätten utan hans medverkan till utredningen är att jämställa med annan bevisning. Härav kan dock icke anses följa, att, såsom förslaget innebär, beträffande kostnaden för all bevisning, varom ägodelningsdomaren eller ägodelningsrätten självmant föranstaltar, skola tillämpas de regler, som nu gälla om ersättning till sakkunnigt biträde. Det torde vara naturligare att låta även ersättning till sakkunnig regleras av bestämmelserna i nya rättegångsbalken. En dylik lösning står även i överensstämmelse med beredningens uttalande, att anledning icke föreligger att i förevarande sammanhang till behandling upptaga frågan om rättegångskostnad i jorddelningsmål. Med hänsyn till det anförda hemställes, att sista stycket i paragrafen måtte utgå.

29 §.

Denna paragrafs första stycke har lämnats oförändrat i förslaget. Detta innebär, att ägodelningsdomaren är behörig att avvisa ett inkommet mål allenast såframt det är uppenbart, att målet icke kan upptagas till prövning. Är frågan tveksam, bör målet således hänskjutas till ägodelningsrätten. Härutinnan torde förslaget avvika från den ordning, som skall gälla

enligt nya rättegångsbalken. Ett vanligt tvistemål kan nämligen i regel avvisas av häradsrätt utan nämnd, även när frågan är tveksam. Med hänsyn till att jorddelningsmål ofta ha säregen natur kan emellertid denna avvikelse anses befogad.

Lagrådet får i övrigt beträffande denna paragraf hänvisa till vad som anförts vid 13 §.

31 §.

I andra och tredje styckena av denna paragraf ha intagits vissa föreskrifter om uppskov med förhandlingen i jorddelningsmål. Föreskrifterna överensstämmer i huvudsak med de regler om uppskov i vattenmål, som föreslagits i 11 kap. 57 § vattenlagen. Av skäl, som lagrådet anfört vid sistnämnda paragraf, böra även förevarande bestämmelser förtydligas.

Bifalles vad lagrådet hemställt beträffande 10 § tredje stycket i det remitterade förslaget, bör den i andra stycket av nu ifrågavarande paragraf upptagna bestämmelsen om tillkännagivande av tid och ställe för det senare sammanträdet uteslutas eller ock ersättas med en hänvisning till bestämmelsen i 10 §.

Med anledning av förevarande paragrafs sista stycke må framhållas, att avgöranden i jorddelningsmål enligt förslaget äro att beteckna såsom utslag eller beslut. Detta uttryckssätt överensstämmer icke med den terminologi, som kommit till användning i nya rättegångsbalken; enligt 17 kap. 1 § nämnda balk skall i tvistemål rättens avgörande av saken ske genom dom samt annat rättens avgörande träffas genom beslut. Att i jorddelningsmål de avgöranden, som enligt nya rättegångsbalken i motsvarande fall hänföras under beteckningen dom, i förevarande lag fått annan benämning är emellertid sakligt motiverat. Enligt nya rättegångsbalken skall nämligen talan mot dom fullföljas genom vad eller revision, medan dessa rättsmedel, såsom beredningen utvecklats, äro mindre lämpliga i jorddelningsmål. I överensstämmelse härmed har det nuvarande besvärsförfarandet bibehållits med mindre modifikation. Skulle det oaktat avgörandet av saken betecknas såsom dom, kunde missförstånd uppkomma angående fullföljdssättet.

Oavsett denna avvikelse från nya rättegångsbalken, framstår det såsom önskvärt att i terminologiskt hänseende anknyta till nya rättegångsbalken såtillvida, att benämningen utslag användes för alla avgöranden i sak och att andra avgöranden ginge under beteckningen beslut. En sådan skillnad mellan utslag och beslut har icke genomförts i förslaget; i vissa fall betecknas avgörande av saken såsom beslut, och i andra fall begagnas nämnda ord såsom gemensam benämning å alla avgöranden av rätten eller ägodelningsdomaren. Emellertid kan den åsyftade skillnaden mellan utslag och beslut icke åvägabringas utan ändringar i ett flertal paragrafer icke blott i förevarande kapitel utan även i andra delar av lagen, och lagrådet har därför icke ansett sig böra framställa förslag i sådan riktning. Därvid har särskilt tagits i betraktande, att några praktiska olägenheter icke följa av att bibehålla den i förslaget använda terminologien, vil-

ken överensstämmer med den nu brukade. För övrigt kunna nya rättegångsbalkens regler förväntas inverka på praxis i jorddelningsmål, så att även ägodelningsdomarens sakliga avgöranden åtminstone i viss utsträckning komma att betecknas såsom utslag.

32 §.

Enligt tredje stycket i denna paragraf — vilken lämnats oförändrad i förslaget — skola ägodelningsnämndemännen för biträde vid undersökning, som i paragrafens första stycke avses, njuta ersättning i likhet med vad i 12 § stadgas om ersättning för inställelse vid ägodelningsrätt. För den händelse sistnämnda paragraf utgår i enlighet med lagrådets därom gjorda hemställan, bör även tredje stycket i förevarande paragraf upphöra att gälla, under förutsättning att den där behandlade ersättningsfrågan regleras i administrativ ordning. Skulle dylika bestämmelser icke meddelas i ämnet, bör tredje stycket kvarstå med den jämkning, som påkallas av att 12 § utgått ur lagtexten.

Därest vad nu anförts vinner beaktande, erfordras ändring i förslagets ingress.

39 §.

I förevarande paragraf stadgas, att på ägodelningsdomaren skall ankomma att företaga sådan handläggning, som ej avser huvudförhandling eller syn på stället. Från denna huvudregel göres dock det undantaget, att mål, utöver vad i lagen sägs, ej må företagas till prövning och avgörande av annan än ägodelningsrätten. Genom detta undantag hindras ägodelningsdomaren från att — på sätt i 42 kap. 18 § nya rättegångsbalken stadgas — under förberedelsen meddela utslag i anledning av talan om anspråk, som medgivits eller eftergivits. Denna avvikelse från de allmänna processreglerna synes icke påkallad; att ägodelningsdomaren har den befogenhet, varom här är fråga, torde vara lämpligt, under det att motsatsen skulle kunna föranleda onödig omgång. Däremot synas goda skäl tala för att — såsom följer av paragrafen i den föreslagna lydelsen — sådana avgöranden, som innefatta verklig sakprövning, förbehållas ägodelningsrätten; det skall således icke tillkomma ägodelningsdomaren att meddela utslag vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen.

På grund av det anförda hemställes om sådan ändring i förevarande paragraf, att ägodelningsdomarens befogenhet utsträcker att avse utslag i anledning av talan om anspråk, som under förberedelsen medgivits eller eftergivits. Denna ändring kan ske genom utslutning av det i sista ledet angivna undantaget.

Bifalles nu nämnda hemställan, erfordras vissa jämkningar jämväl i 38 §.

53 §.

Paragrafens första stycke — vari beredningen ej föreslagit ändring — innehåller bland annat föreskrift, att där ej efter vad förut i lagen sägs eller eljest finnes stadgat vid ägodelningsdomares beslut i jorddelningsmål skall

förbli, talan mot sådant beslut må fullföljas hos hovrätten. Denna bestämmelse gäller emellertid enligt förslaget icke undantagslöst. Talan mot ägodelningsdomares beslut, som avses i 63 §, skall nämligen, enligt vad där föreskrives, fullföljas i högsta domstolen. Med hänsyn härtill bör avfattningen av ifrågavarande bestämmelse jämkas.

54 §.

I denna paragrafs andra stycke ha rörande sätt och tid för anförande av besvär mot ägodelningsrätts eller ägodelningsdomares utslag eller beslut upptagits föreskrifter, som avvika från nya rättegångsbalkens motsvarande bestämmelser. Härav skulle vid jämförelse med 1 § tredje stycket kunna föränledas den uppfattningen, att nu ifrågavarande föreskrifter äro uttömmande och således helt utesluta tillämpning av nya rättegångsbalkens nämnda bestämmelser. Så är emellertid icke förhållandet. Vad i 49 kap. samma balk stadgas om skyldighet att anmäla missnöje med vissa av underrätt under rättegången meddelade beslut bör uppenbarligen äga tillämpning även beträffande jorddelningsmål. För undvikande av missförstånd härutinnan torde förevarande föreskrifter böra omarbetas, varvid den av beredningen föreslagna lydelsen av 11 kap. 102 § vattenlagen lämpligen kan tagas till förebild.

57 §.

När fråga är om besvär över beslut av ägodelningsdomaren, bör bland de handlingar, som skola insändas till hovrätten, ingå jämväl ägodelningsdomarens akt. Bestämmelserna i paragrafens första stycke torde böra kompletteras med föreskrift härom.

I paragrafens andra stycke har upptagits stadgande, att då besvär angå ägodelningsdomarens beslut, som avses i 55 § första stycket — d. v. s. beslut, varigenom besvärstalan mot ägodelningsrätts eller ägodelningsdomares beslut avvisats — ägodelningsdomaren skall, om ej de nya besvären avvisas, omedelbart till hovrätten insända besvärsinlagorna jämte avskrift av de överklagade besluten. Stadgandet avviker i två hänseenden från de regler, som eljest gälla beträffande besvär över ägodelningsdomares beslut: dels skola handlingarna omedelbart insändas till hovrätten, vilket medför, att det i 55 § andra stycket föreskrivna kommunikationsförfarandet icke kan tillämpas, dels skall den i förevarande paragrafs första stycke meddelade bestämmelsen om insändande av handlingarna icke avse förrättningshandlingarna och akten i målet. Emellertid kan det ifrågasättas, huruvida tillräckliga skäl föreligga att för de utomordentligt sällsynta fall, som här avses, uppställa särskilda regler. Visserligen kan det sägas, att i dylikt fall kommunikation icke erfordras, men detsamma gäller beträffande besvär över ägodelningsdomares beslut i åtskilliga andra fall, t. ex. då beslutet innebär, att inkommet jorddelningsmål av formella skäl avvisas jämlikt 29 §. Och enligt den i 57 § första stycket intagna föreskriften om insändande av förrättningshandlingarna och akten skola dessa insändas endast såvitt de angå den fullföljda frågan, varav följer, att då besvären avse allenast beslut om besvärstalans av-

visande, nämnda handlingar i regel icke torde behöva insändas. På grund av det anförda synes andra stycket i förevarande paragraf kunna utgå. Där-
est det anses erforderligt att upptaga särskilda regler om besvär över be-
slut, varigenom besvärstalan avvisats, bör med hänsyn till att här avses ett
undantag från reglerna i 55 § andra stycket föreskrift härom intagas i sist-
nämnda paragraf. Tillika bör övervägas, huruvida icke den erforderliga
bestämmelsen i andra stycket av 57 § kan inarbetas i samma paragrafs första
stycke.

58 §.

Enligt tredje punkten av paragrafens första stycke skall om ersättning åt
ägodelningsnämndemännen för biträde vid undersökning, som i andra punk-
ten av samma stycke avses, gälla vad i 32 § finnes för där utsatt fall stad-
gat. Lagrådet har tidigare hemställt om upphävande av det i 32 § upptagna
stadgande, till vilket hänvisning sålunda ägt rum, och har därvid förutsatt,
att den där behandlade ersättningsfrågan regleras i administrativ ordning.
Bifalles denna hemställan, bör åt de administrativa bestämmelserna givas
sådant innehåll, att de omfatta jämväl nu ifrågavarande fall, i samband
varmed den i förevarande paragraf gjorda hänvisningen till 32 § skall ut-
gå, såvitt den avser ersättning åt ägodelningsnämndemännen.

59 §.

Därest i 57 § första stycket upptages bestämmelse, att då besvär anförts
mot ägodelningsdomares beslut, den hos honom befintliga akten skall över-
sändas till hovrätten, bör i förevarande paragraf stadgas, att när hovrätten
avgjort besvären, akten skall återställas till ägodelningsdomaren.

61 §.

Av skäl, som lagrådet anförte vid 54 §, böra föreskrifterna i första punk-
ten av förevarande paragrafs första stycke ändras så, att där anges allenast,
att om någon vill anförda besvär mot hovrätts utslag eller beslut, han skall till
ägodelningsdomaren inkomma med sina till högsta domstolen ställda besvär.

62 §.

Då det torde vara åsyftat, att i fall, som avses i denna paragraf, till ägo-
delningsdomaren skola översändas hovrättens protokoll och beslut allenast
i avskrift, böra ordalagen jämkas i överensstämmelse härmed.

64 §.

I första stycket av denna paragraf bör vidtagas enahanda jämkning som
i 57 § första stycket.

Vad lagrådet anförte vid 57 § andra stycket äger motsvarande tillämpning
i fråga om andra stycket i förevarande paragraf.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1946.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 17 december 1945 avgivna utlåtande över det den 2 november 1945 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet*.

Föredraganden anför följande.

I likhet med det förslag till lag om ändring i vattenlagen som Kungl. Maj:t tidigare i dag på min hemställan beslutat framlägga för riksdagen har det nu föreliggande lagförslaget väsentligen till syfte att bringa den nya rättegångsordningens grundsatser i tillämpning även inom specialprocessen. De ändringar som förordas beröra allenast 21 kap. jorddelningslagen, vilket upptager bestämmelser om domstolar och rättegång i jorddelningsmål samt vissa därmed sammanhängande ämnen. Enär förhållandena i jorddelningsmål och vattenmål i vissa avseenden äro likartade, ansluter sig förevarande förslag i sina grunddrag nära till nyssnämnda ändringsförslag rörande vattenlagen. Jag vill nu redogöra för den huvudsakliga innebörden av de nya bestämmelser som föreslås i fråga om jorddelningsprocessen. I övrigt ber jag att få hänvisa till processlagberedningens betänkande.

Jorddelningsmål upptagas i första instans av särskild domstol, ägodelningsrätt. Ägodelningsrätt, som skall finnas för varje domsaga, består av en lagfaren ordförande, ägodelningsdomaren, och tre ägodelningsnämndemän med individuell rösträtt. Ägodelningsrättens sammanträden äro ej bundna vid viss tingsordning eller till viss ort. Rätten sammanträder då det påkallas av arbetet, och platsen för sammanträdet bestämmes av ägodelningsdomaren.

Talan vid ägodelningsrätten anhängiggöres i regel genom besvär över jorddelningsförrättning eller över beslut som meddelats vid sådan förrättning. Det förekommer emellertid också att, oaktat besvär ej anförts, fråga om fastställelse å jorddelningsförrättning hänskjutes till ägodelningsrätten av ägodelningsdomaren eller överlantmätaren. I några fall skall beslut under jord-

delningsförrättning eller tvist som uppkommit vid sådan förrättning underställas ägodelningsrättens prövning. Slutligen skola vissa frågor angående äganderätt till jord, vilka skola upptagas av ägodelningsrätt, väckas genom stämning.

Besvär över lantmåteriförrättning skola ingivas till ägodelningsdomaren, som även har att utfärda stämning i jorddelningsmål. På ägodelningsdomaren ankommer också att kalla sakägarna till ägodelningsrättens sammanträde samt att, om så erfordras, vidtaga vissa andra förberedande åtgärder. Finner han, att inkommet mål uppenbarligen icke kan upptagas till prövning, må han omedelbart meddela beslut om målets avvisande.

Vad sålunda är stadgat om ägodelningsdomarens befogenheter äger i nya RB sin motsvarighet i bestämmelserna om att underrätt i vissa fall är domför med en lagfaren domare. Sistnämnda bestämmelser ha emellertid en mera vidsträckt innebörd. De avse i första hand alla slags åtgärder för målets beredande, såsom förordnande av sakkunnig, föreläggande att förete skriftligt bevis och upptagande av bevis utom huvudförhandlingen. Dessutom är allmän underrätt i vissa fall domför med en lagfaren domare även vid måls avgörande. Så är fallet, då avgörandet äger rum utan huvudförhandling eller vid huvudförhandling som hålles i omedelbart samband med förberedelsen. Beredningen har ansett att, såvitt fråga vore om förberedande åtgärder, ägodelningsdomaren borde äga samma befogenhet som enligt nya RB tillkommer lagfaren domare i underrätt. Däremot har beredningen icke funnit tillräckliga skäl föreligga att utvidga ägodelningsdomarens kompetens att avgöra mål. I överensstämmelse med vad sålunda anförts har i förslaget upptagits föreskrift, att handläggning som ej avser huvudförhandling eller syn på stället må företagas av ägodelningsdomaren, men att mål dock icke, utöver vad i jorddelningslagen sägs, må företagas till prövning och avgörande av annan än ägodelningsrätten.

Förfarandet i jorddelningsmål ansluter sig nära till det allmänna rättegångsförfarandet enligt äldre RB. Någon uppdelning av handläggningen i förberedelse och huvudförhandling förekommer sålunda icke. Beredningen anför i denna del, att den omständigheten, att förekommande frågor i regel redan behandlats vid lantmåteriförrättning, uppenbarligen minskade behovet av mera ingående förberedelse. I besvär- och underställningsmål vore ägodelningsrätten närmast att jämställa med andra instans. Det oaktat kunde emellertid, enligt beredningens mening, även i dessa mål ofta vara nödvändigt, att särskild förberedelse, muntlig eller skriftlig, ägde rum för klarläggande av parternas ståndpunkter och inhämtande av uppgifter rörande tillämnad bevisning. I mål som ej tidigare handlagts vid förrättning syntes muntlig förberedelse i överensstämmelse med nya RB:s föreskrifter i regel böra äga rum. Med hänsyn till den skiftande beskaffenheten av de mål som ägodelningsrätt hade att handlägga hade beredningen emellertid ej ansett en ovillkorlig föreskrift i ämnet lämplig. Ägodelningsdomaren borde äga avgöra vilka förberedelseåtgärder som i varje särskilt fall vore påkallade för att målet vid ägodelningsrätten skulle kunna slutföras i ett sammanhang. En

bestämmelse av denna innebörd har upptagits i förslaget. I sammanhang därmed har föreskrivits, att tid för ägodelningsrättens sammanträde skall utsättas först sedan erforderliga förberedelseåtgärder blivit vidtagna.

Beträffande handläggningen inför ägodelningsrätten förutsattes i förslaget, att den skall äga karaktären av muntlig huvudförhandling. I enlighet med vad som skett i fråga om vattenmål föreslås dock vissa avvikelser från de stadganden om huvudförhandling som meddelas i nya RB.

Sålunda har skyldigheten att vid uppskov med huvudförhandling återupprepa vad som förekommit vid den tidigare handläggningen begränsats på enahanda sätt som föreslagits beträffande vattenmål. Som skäl härför anför beredningen, att jorddelningsmålen liksom vattenmålen ofta krävde behandling vid syn och att, om denna måste uppskjutas, avsevärd olägenhet kunde vållas genom en strikt tillämpning av nya RB:s regler angående fortsatt och ny huvudförhandling.

Vidare framhåller beredningen, att överensstämmelse med vattenmål föreläge även såtillvida, att processmaterialet i jorddelningsmål i stor utsträckning vore av teknisk natur. Det utgjordes väsentligen av urkunder, såsom förteckningar, längder och förrättningsprotokoll med tillhörande kartor. Granskningen av dessa handlingar måste, liksom i vattenmål, i regel ske före domstolens sammanträde, och även om materialet i fråga ej fullständigt förebragts vid huvudförhandlingen, borde det därför få läggas till grund för avgörandet. Föreskrift härom har upptagits i förslaget.

Slutligen ha — likaledes i anslutning till ändringsförslaget rörande vattenlagen — meddelats bestämmelser att ägodelningsdomaren vid huvudförhandlingens början bör kort redogöra för saken och de yrkanden som framställts samt att part må för utredning av teknisk fråga åberopa av honom ingiven skrift.

I fråga om parternas inställeskyldighet i jorddelningsmål stadgas nu, att sakägares utevaro i mål som icke anhängiggjorts genom stämning ej utgör hinder för målets avgörande. Kallelse å sakägare i dylikt mål sker i regel genom kungörelse och meddelande i vanligt brev om tid och plats för ägodelningsrättens sammanträde. Beredningen har ej ansett sig böra föreslå någon mera väsentlig ändring i denna ordning. Med hänsyn till den allmänna befogenhet som enligt nya RB tillkommer rätten att i utredningens intresse vid vite förelägga part att inställa sig har emellertid i förslaget meddelats bestämmelse att i sådant fall delgivning skall ske med den som föreläggandet avser. Vad stämningssmål beträffar äro några bestämmelser om kallelse å part och parts utevaro för närvarande icke meddelade i jorddelningslagen. I denna del äro följaktligen de allmänna reglerna i äldre RB att tillämpa. Beredningen framhåller, att dessa regler till sitt innehåll närmast motsvara nya RB:s stadganden om förelägganden och påföljder för part i indispositiva tvistemål. På grund härav föreslås, att om föreläggande för part och parts utevaro i stämningssmål skall gälla vad i nya RB är stadgat angående sakvarom förlikning ej är tillåten.

Fullföljd i jorddelningsmål sker enligt nuvarande bestämmelser genom besvär, och förfarandet är övervägande skriftligt. En tillämpning av nya RB:s fullföljdsregler skulle leda till att vade- och revisionsförfarandet med i regel muntlig huvudförhandling i överrätt och inställeskyldighet för parterna komme till användning i fråga om avgöranden i sak, medan besvärsförfarandet skulle kvarstå allenast i fråga om andra avgöranden. Beredningen framhåller, att fullföljden i jorddelningsmål, liksom i vattenmål, i vida högre grad än i den allmänna processen avsåge en granskning ur rättsliga synpunkter. Ägodelningsrätten vore, på motsvarande sätt som vattendomstolen, utrustad med den särskilda erfarenhet som vore av betydelse för jorddelningsfrågors sakliga behandling, och det viktigaste bevismedlet i jorddelningsmål, syn på stället, kunde, främst av kostnadsskäl, endast i undantagsfall komma till användning i överrätt. Mot muntlig huvudförhandling i överrätt med inställeskyldighet för parterna talade ock det ofta mycket stora antalet parter i jorddelningsmål. För ernående av den begränsning av den muntliga förhandlingen och parternas inställeskyldighet i överrätt som sålunda syntes önskvärd stode enligt beredningens mening två utvägar till buds. På sätt som beredningen förordat beträffande vattenmål kunde vade- och revisionsförfarandet tillämpas och bestämmelser meddelas om begränsning av huvudförhandling i överrätt. Det andra alternativet innebure bibehållande av det nuvarande besvärsförfarandet, eventuellt med utvidgad skyldighet för överrätt att hålla muntligt förhör.

I ett lagutkast som beredningen utarbetat och för granskning underställt rikets hovrätter och lantmäteristyrelsen hade sistnämnda alternativ upptagits. Anmärkning däremot framställdes, enligt vad som anföres i betänkandet, endast av Göta hovrätt. Som skäl för sin ståndpunkt anförde Göta hovrätt, att hovrätten icke funne lämpligt att alla jorddelningsmål utan åtskillnad skulle behandlas enligt reglerna för besvärsförfarandet; det funnes icke någon anledning att låta t. ex. en äganderättstvist behandlas olika allteftersom tvisten anhängiggjordes vid ägodelningsrätt eller vid allmän underrätt. Hovrätten förordade därför, att vade- och revisionsförfarandet komme till användning även i jorddelningsmål men att med hänsyn till målens olika beskaffenhet det överlämnades åt överrätt att avgöra, om huvudförhandling vore erforderlig eller målet kunde avgöras på handlingarna. Beredningen har emellertid icke funnit tillräckliga skäl föreligga för frånträdande av den ståndpunkt som intagits i utkastet. I betänkandet uttalas, att det väl vore obestridligt att vade- och revisionsförfarandet bättre överensstämde särskilt med stämningens natur, men att å andra sidan måste beaktas de avsevärda olägenheter som skulle bliva en följd av en uppdelning av det nuvarande för alla jorddelningsmål enhetliga fullföljdsförfarandet. Även i stämningens mål som behandlades av ägodelningsrätt övervägde enligt beredningens uppfattning förfarandets karaktär av urkundsprocess. Det behov av förhandling och omedelbar bevisupptagning som kunde föreligga i överrätt syntes därför även i stämningens mål kunna tillgodoses genom muntligt förhör i överrätten.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts stadgas i förslaget, att talan i jorddelningsmål skall fullföljas genom besvär. Tillika har emellertid upptagits föreskrift, att därest parterna å ömse sidor begära förhör, sådant förhör skall hållas, om det ej uppenbart skulle vara utan betydelse.

För närvarande skola besvär i jorddelningsmål, vare sig de avse ägodelningsrätts eller hovrätts utslag, ingivas till ägodelningsdomaren. Även förklaring infordras av ägodelningsdomaren, som därefter översänder samtliga handlingar till hovrätten eller högsta domstolen. Enligt nya RB skall fullföljdsinlaga alltid inlämnas till den domstol som meddelat det överklagade avgörandet. Skriftväxlingen försiggår sedan inför den rätt där talan fullföljes. Beredningen framhåller, att vissa omständigheter talade för att dessa regler bleve tillämpliga även i jorddelningsmål. Tillräckliga skäl ha dock icke ansetts föreligga att frångå den nuvarande ordningen på detta område. Emellertid föreslås vissa jämkningar i anslutning till nya RB:s bestämmelser.

Såsom redan antytts skall ägodelningsdomaren, då besvär inkommit, i regel infordra förklaring över dessa. För detta ändamål skola besvärshandlingarna översändas till den delägare som utsetts att förvara förrättningshandlingarna eller till annan delägare samt kungörelse utfärdas med föreläggande för icke klagande sakägare att inom viss tid avgiva förklaring vid äventyr att underlåtenhet därutinnan ej föranleder uppehåll med målets avgörande. Om ägodelningsdomaren finner uppenbart att besvären ej kunna upptagas till prövning, skall dock vad nu sagts icke äga tillämpning. Ägodelningsdomaren skall då i stället omedelbart efter klagotidens utgång insända handlingarna till vederbörande överrätt, som sedan meddelar beslut i anledning av besvären. Den preliminära prövning av frågan om besvärens upptagande som ägodelningsdomaren sålunda har att verkställa motsvaras i nya RB av stadgandena i 52 kap. 2 § och 56 kap. 3 §. Enligt dessa lagrum skall besvärstalan som finnes ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid genast avvisas av den domstol dit besvären ingivits. Avvisas besvärstalan i denna ordning, må klagan däröver föras genom besvär. Beredningen uttalar i betänkandet, att motsvarande ordning syntes böra gälla i fråga om besvär i jorddelningsmål. I förslaget ha också jorddelningslagens bestämmelser i denna del jämkats i enlighet med vad sålunda anförts.

Departementschefen.

Lagrådets granskning av förevarande lagförslag har icke föranlett någon erinran av principiell innebörd. För egen del finner jag förslaget utgöra en lämplig grund för lagstiftning i ämnet. Med anledning av de anmärkningar lagrådet framställt har emellertid förslaget på vissa punkter blivit föremål för omarbetning inom departementet.

Vid 10 § har lagrådet bland annat hemställt om viss ändring i tredje stycket, vilket i beredningens förslag bibehållits vid sin nuvarande lydelse. Enligt detta stycke skall, då mål å ägodelningsrätts sammanträde uppskjutits

till senare sammanträde och tiden för detta tillkännagivits i uppskovsbeslutet, vad i andra stycket föreskrivits om underrättelse till sakägare icke äga tillämpning. Däremot skola kungörelse om det senare sammanträdet och kallelser å ägodelningsnämndemännen m. fl. enligt första stycket utfärdas. Lagrådet har erinrat, att beredningen i 31 § andra stycket upptagit bestämmelse av innebörd, att då mål uppskjutes samt tid och ställe för det senare sammanträdet omedelbart meddelas, ej heller kallelseåtgärder enligt 10 § första stycket skola vidtagas. Hur den sålunda uppkomna motsättningen skall undanröjas, har lagrådet funnit tveksamt men ansett övervägande skäl tala för att i nämnda fall kungörelse ej sker men övriga i första stycket avsedda kallelser utfärdas. I enlighet härmed har lagrådet förordat, att de nuvarande bestämmelserna i 10 § tredje stycket ersättas med föreskrift, att då mål uppskjutes till senare sammanträde samt tid och ställe för detta omedelbart tillkännagives, vad i första och andra styckena föreskrivits om kungörelse och underrättelse till sakägare icke skall äga tillämpning. Tillika har hemställts, att nyssnämnda bestämmelse i 31 § andra stycket i förslaget måtte uteslutas eller ersättas med en hänvisning till 10 §.

För egen del biträder jag lagrådets uppfattning, att kungörelse icke bör fordras i nu berörda fall. Såsom lagrådet framhållit skulle krav på kungörelse — med hänsyn till att denna skall offentliggöras sist fjorton dagar före sammanträdet — medföra den olägenheten, att det senare sammanträdet icke kan hållas inom den i 43 kap. 11 § nya RB angivna tiden av två veckor från den tidigare handläggningens slut. Denna olägenhet kan emellertid icke undanröjas enbart genom att kungörelseskyldigheten bortfaller. Även de kallelser till ägodelningsnämndemän, allmänna ombud och förrättningslantmätaren vilka omförmälas i 10 § första stycket skola nämligen utfärdas minst fjorton dagar i förväg. Med hänsyn härtill och då ej heller beträffande dessa personer i allmänhet torde erfordras särskild underrättelse vid sidan av den som lämnats i uppskovsbeslutet förordar jag, att även kravet på dylika kallelseåtgärder eftergives i förevarande fall. Detta hindrar uppenbarligen icke, att kallelser ändock utfärdas, om det med hänsyn till omständigheterna anses behövt. I departementsförslaget har 10 § avfattats i enlighet med vad sålunda anförts. Därmed ha skälen för lagrådets ändringsförslag beträffande förenämnda stadgande i 31 § andra stycket bortfallit. På denna punkt har därför det remitterade förslagens lydelse, med en redaktionell ändring, bibehållits.

I fråga om 12 §, vilken avser vissa ersättningar till ägodelningsdomare och ägodelningsnämndemän, har lagrådet hemställt att den måtte utgå såsom numera obehövt. Emellertid böra i detta sammanhang beaktas även de i nya RB upptagna bestämmelserna om skyldighet för parterna att ersätta domstolens kostnader i anledning av sammanträde till syn på stället (39 kap. 4 § och 18 kap. 13 §). Om ej en avvikande regel härom meddelas, bliva dessa bestämmelser på grund av den allmänna hänvisningen till nya RB att tillämpa även i jorddelningsmål. Enär 12 § således alltjämt är av praktisk

betydelse, har jag icke ansett mig böra biträda lagrådets hemställan om att paragrafen måtte uteslutas. Till följd härav har ej heller vad lagrådet anfört beträffande 32 och 58 §§ föranlett ändring i det remitterade förslaget.

För det fall att 12 § icke uteslötes har lagrådet ansett den böra kompletteras, så att den komme att avse även ersättning för kostnader i anledning av sammanträde inför ägodelningsdomaren på annan ort än kansliorten. Ehuru redan av allmänna regler skulle följa att dylika kostnader skola gäldas av statsverket, har, till förebyggande av missförstånd, vad lagrådet sålunda hemställt beaktats.

Enligt 13 § andra stycket i dess nuvarande lydelse må, om vid ägodelningsrätt förekommer fråga för vars bedömande fordras särskild fackkunskap som icke annorledes är tillgänglig för rätten, såsom biträde tillkallas i sådant ämne sakkunnig person. I sista stycket föreskrives, att ersättning till sådant sakkunnigt biträde bestämmes av ägodelningsrätten att gäldas av sakägarna samt att det åligger klaganden eller, där klagandena äro flera, dessa en för alla och alla för en att förskjuta den bestämda ersättningen. Genom nya RB har rätten tillagts en allmän befogenhet att, om det finnes erforderligt, självmant föranstalta om bevisning. Då denna regel skall äga tillämpning även i jorddelningsmål, kommer ägodelningsrätten alltså att erhalla möjlighet ej blott att anlita särskild sakkunnig utan även att införskaffa annan bevisning. En motsvarande befogenhet skall enligt beredningens förslag tillkomma ägodelningsdomaren. Med hänsyn till nu berörda förhållanden har beredningen utvidgat nyssnämnda bestämmelse om ersättning till sakkunnig att avse även ersättning eller kostnad i annat fall för bevisning varom ägodelningsrätten eller ägodelningsdomaren självmant förordnat. Lagrådet har anfört, att denna ändring icke syntes lämplig. I stället borde enligt lagrådets mening såväl frågan om gottgörelse till sakkunnig som övriga spørsmål om kostnad för bevisning regleras genom bestämmelserna i nya RB. I överensstämmelse härmed har lagrådet hemställt, att nu ifrågasvarande ersättningsregel måtte utgå.

Enligt min mening kan det vara av viss praktisk betydelse att i jorddelningslagen meddelas en uttrycklig föreskrift om bestridande av kostnad för bevisning som ägodelningsrätten eller ägodelningsdomaren självmant införskaffat. I underställningsmål och vissa andra mål där ingen utpräglad partsställning förekommer torde nya RB:s bestämmelser ej giva tillräcklig ledning i sådant hänseende. På grund härav och då, såsom beredningen framhållit, anledning torde saknas att i förevarande sammanhang närmare ingå på frågan om rättegångskostnad i jorddelningsmål, finner jag öfvervägande skäl tala för att det av beredningen föreslagna stadgandet bibehålles.

De anmärkningar lagrådet i övrigt framställt mot beredningens förslag ha beaktats.

Beredningens förslag avser, såsom förut nämnts, allenast bestämmelserna i 21 kap. jorddelningslagen. Emellertid torde i samband med förslagets genomförande en jämkning böra ske även i 2 kap. 6 § samma lag. Enligt detta lagrum i dess nuvarande lydelse gäller som villkor för valbarhet till

god man vid lantmäteriförrättning bland annat, att sådan god man ej må hava uppnått sextiofem års ålder. I 21 kap. 2 § finnes motsvarande föreskrift meddelad beträffande ägodelningsnämndeman. Sistnämnda föreskrift har i beredningens förslag försetts med det tillägget, att ägodelningsnämndeman som fyllt sextiofem år även därefter må tjänstgöra i mål varmed han förut tagit befattning. Detsamma skall enligt 21 kap. 5 § i förslaget gälla, om ägodelningsnämndeman eljest avgått men fortfarande är valbar. Övervägande skäl synas mig tala för att en motsvarande utvidgning av behörigheten kommer till stånd i fråga om god man. Bestämmelse av sådan innebörd har därför upptagits i departementsförslaget.

Utöver de ändringar som nu berörts ha även vissa jämkningar av redaktionell natur vidtagits i beredningens förslag. Dessutom har tidpunkten för de föreslagna bestämmelsernas ikraftträdande framflyttats till den 1 januari 1948.

Härefter hemställer föredraganden, att det sålunda jämkade förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Leffler.